

ЕЗwqA`ВСЕУКРАЇНСЬКА СОЦІОЛОГІЧНА СЛУЖБА

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ

за результатами соціологічного дослідження

«Ставлення населення України до проблем пов'язаних із II світовою війною»

КИЇВ - 2009

ВСТУП

Дослідження було проведене Всеукраїнською соціологічною службою з 18 по 27 червня 2009 року в 16 регіонах України.

Регіони, в яких проводилося опитування населення:

1. Автономна Республіка Крим.
2. Вінницька та Черкаська області.
3. Волинська та Рівненська області.
4. Галицький регіон (Львівська, Тернопільська, Івано-Франківська обл.).
5. Дніпропетровська область.
6. Донецька область.
7. Закарпатська область.
8. Київська та Житомирська області.
9. Луганська область.
10. Місто Київ.
11. Південний регіон (Запорізька, Херсонська, Миколаївська, Одеська області).
12. Полтавська та Кіровоградська області.
13. Харківська область.
14. Хмельницька область.
15. Чернівецька область
16. Чернігівська та Сумська області.

Всього за випадковою квотною вибіркою з врахуванням основних соціально-демографічних характеристик населення області було опитано **2500** респондентів. Після чистки масиву анкет (вибраковки таких, що не відповідають репрезентативності вибіркової сукупності) для аналізу було залишено **2489** анкет. Допустима статистична похибка становить 2 %.

Квотна, а не маршрутна вибірка була вибрана для того, щоб максимально збільшити анонімність опитування. Бо як показує практика подібних соціологічних досліджень при поквартирному опитуванні населення значна частина респондентів або починає давати неправдиву відповідь, або не дає змістовної відповіді, “ховаючись” за пунктом “важко відповісти”.

Вибірка дотримувалась за наступних демографічних показників: населений пункт, в якому проживає респондент, вік (18-29, 30-39, 40-49, 50-59, 60 і більше років); стать, рівень освіти, сфера діяльності.

Розподіл респондентів за місцем проживання:

	Частота	% ко всем
обласний центр	811	32.6
місто обласного підпорядкування	527	21.2
місто районного підпорядкування	326	13.1
селище міського типу	186	7.5
село	639	25.7

Розподіл респондентів за статтю:

	Частота	% ко всем
чоловік	1181	47.4
жінка	1289	51.8

Розподіл респондентів за віком:

	Частота	% ко всем
до 30 років	340	13.7
30 39 років	569	22.9
40 49 років	671	27.0
50 59 років	536	21.5
60 років і більше	360	14.5

Розподіл респондентів за освітою:

	Частота	% ко всем
початкова	26	1.0
середня неповна	165	6.6
середня	880	35.4
середня спеціальна	1003	40.3
незакінчена вища	96	3.9
вища	296	11.9

Розподіл респондентів за характером зайнятості:

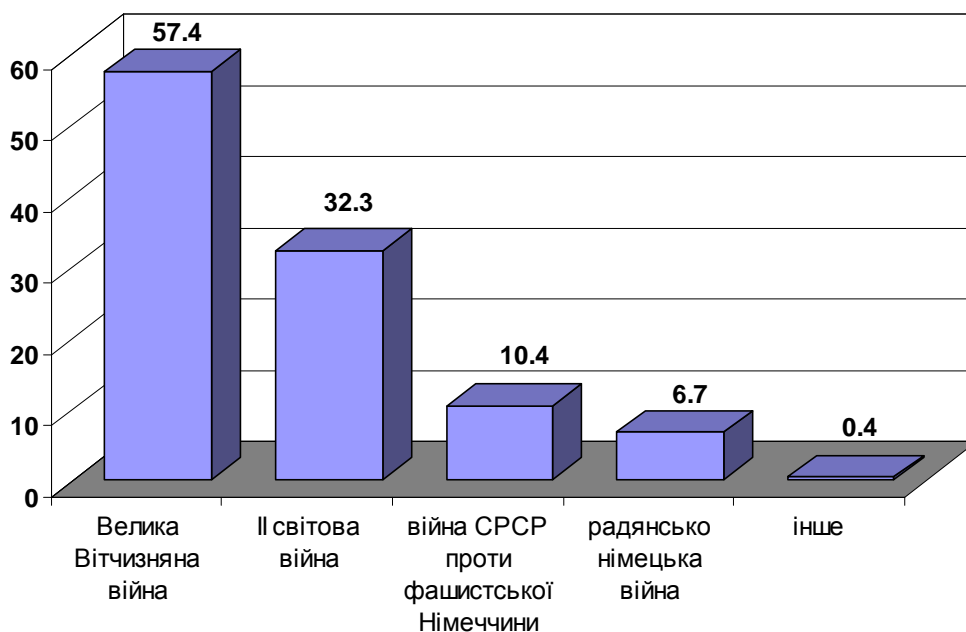
	Частота	% ко всем
робітник	469	18.8
селянин (робітник сільськогосподарського підприємства)	102	4.1
спеціаліст сільського господарства з вищою або середньою спеціальною освітою	58	2.3
спеціаліст технічного профілю з вищою або середньою спеціальною освітою	233	9.4
спеціаліст гуманітарного профілю з вищою або середньою спеціальною освітою	233	9.4
військовослужбовець, службовець СБУ, МВС	50	2.0
службовець на підприємстві, в установі, робота якого не вимагає вищої або середньої спеціальної освіти	209	8.4
керівник (підприємства, установи, підрозділу)	79	3.2
підприємець	189	7.6
студент	96	3.9
домогосподарка	188	7.6
пенсіонер	419	16.8
безробітний	130	5.2
інше	25	1.0

Регіональний розподіл респондентів:

	Частота	% ко всем
Південь	341	13.7
Галичина	254	10.2
Донецька	253	10.2
Дніпропетровська область	187	7.5
Вінницька і Черкаська області	166	6.7
Житомирська і Київська області	157	6.3
Харківська	155	6.2
Кіровоградська і Полтавська області	148	5.9
Київ	135	5.4
Чернігівська і Сумська області	132	5.3
Луганська область	132	5.3
Крим	132	5.3
Волинська і Рівненська області	110	4.4
Хмельницька область	77	3.1
Закарпатська область	66	2.7
Чернівецька область	44	1.8

Результати дослідження наводяться нижче.

Яку назву останньої світової війни Ви вважаєте вірною для використання в Україні?

Регіональний розподіл відповідей респондентів:

	Велика Вітчизняна війна	радянсько-німецька війна	війна СРСР проти фашистської Німеччини	II світова війна	інше
Вінницька і Черкаська області	52.1	7.9	13.3	43.6	0.0
Волинська і Рівненська області	50.0	8.2	10.9	38.2	0.0
Дніпропетровська область	72.7	4.3	15.0	27.3	0.5
Донецька	83.4	1.2	1.6	22.9	0.0
Закарпатська область	56.1	9.1	7.6	27.3	0.0
Житомирська і Київська області	49.0	12.4	7.8	30.1	0.7
Київ	44.4	5.2	12.6	37.8	0.0
Галичина	28.0	13.8	12.6	56.3	1.2
Крим	35.6	12.9	28.8	24.2	0.0
Кіровоградська і Полтавська області	54.5	2.2	3.0	40.3	0.0
Луганська область	62.9	1.5	7.6	34.1	0.0
Хмельницька область	59.7	6.5	9.1	24.7	0.0
Харківська	95.5	0.0	5.8	3.9	0.0
Чернігівська і Сумська області	57.6	3.8	9.8	30.3	0.8
Чернівецька область	45.5	15.9	11.4	68.2	0.0
Південь	60.1	8.5	11.7	28.2	0.9

Розподіл відповідей респондентів в залежності від віку:

	Велика Вітчизняна війна	радянсько німецька війна	війна СРСР проти фашистської Німеччини	II світова війна	інше
до 30 років	55.4	6.6	9.6	34.6	0.0
30-39 років	55.1	6.5	12.0	33.8	0.4
40-49 років	57.8	7.2	9.9	35.3	0.3
50-59 років	57.7	7.0	10.5	30.5	0.2
60 років і більше	64.9	6.7	9.3	26.1	1.1

Розподіл відповідей респондентів в залежності від освіти:

	Велика Вітчизняна війна	радянсько німецька війна	війна СРСР проти фашистської Німеччини	II світова війна	інше
початкова	60.0	8.0	0.0	44.0	0.0
середня неповна	62.8	9.8	11.6	25.0	0.0
середня	60.4	7.0	11.4	29.0	0.5
середня спеціальна	53.3	6.7	11.0	36.2	0.4
незакінчена вища	58.9	2.1	8.4	37.9	1.1
вища	62.1	6.5	6.1	32.1	0.0

Розподіл відповідей респондентів в залежності від характеру зайнятості:

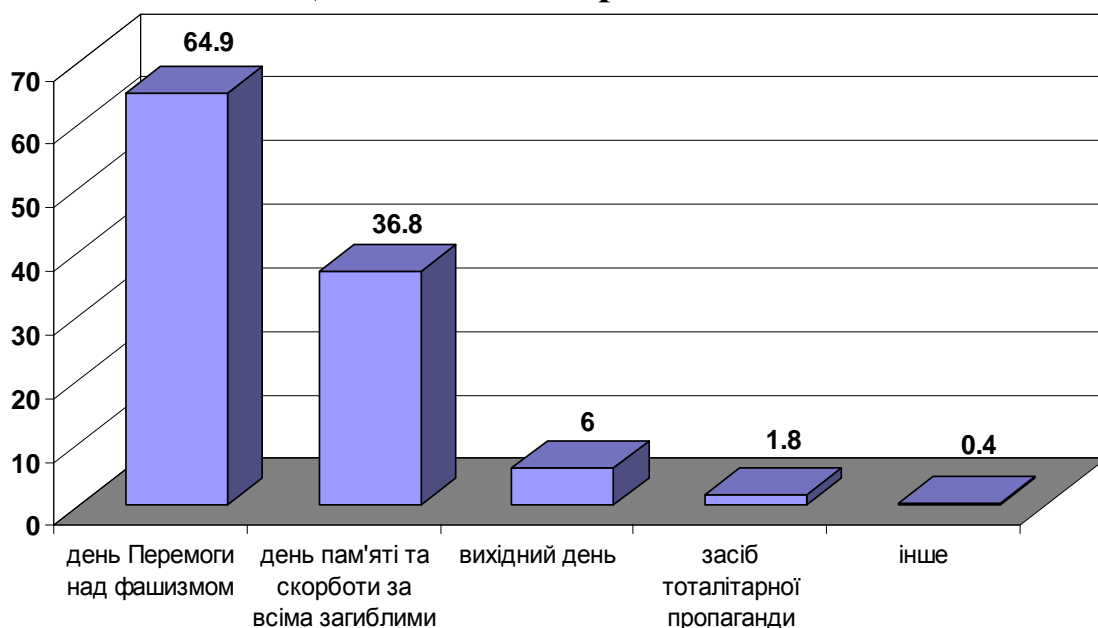
	Велика Вітчизняна війна	радянсько німецька війна	війна СРСР проти фашистської Німеччини	II світова війна	інше
робітник	57.7	7.7	11.8	30.0	0.2
селянин	58.4	5.0	10.9	28.7	1.0
спеціаліст сільського господарства з вищою або середньою спеціальною освітою	46.6	13.8	12.1	36.2	0.0
спеціаліст технічного профілю з вищою або середньою спеціальною освітою	61.5	6.9	5.2	32.0	0.4
спеціаліст гуманітарного профілю з вищою або середньою спеціальною освітою	58.0	4.3	11.3	36.8	0.0
військовослужбовець, службовець СБУ, МВС	54.0	10.0	10.0	26.0	0.0
службовець на підприємстві, в установі	56.9	7.2	12.4	37.3	0.0
керівник (підприємства, установи, підрозділу)	41.8	6.3	16.5	44.3	1.3
підприємець	61.7	4.3	9.6	34.6	0.0
студент	60.2	5.4	6.5	38.7	0.0
домогосподарка	54.0	7.5	11.2	32.6	0.0
пенсіонер	64.4	6.1	9.7	26.4	1.0
безробітний	45.4	10.8	12.3	35.4	0.0
інше	68.0	4.0	8.0	28.0	4.0

Вплив джерел інформації на формування ставлення респондентів:

Що найбільше вплинуло і впливає на Ваше уявлення про II світову війну?	Яку назву останньої світової війни Ви вважаєте правильною для використання в Україні?				
	Велика Вітчизняна війна	радянсько-німецька війна	війна СРСР проти фашистської Німеччини	II світова війна	інше
українські засоби масової комунікації (радіо, преса, телебачення, Інтернет)	54.4	9.2	11.6	36.3	0.0
російські засоби масової комунікації	67.2	5.8	12.0	23.6	0.4
програми навчально-освітніх закладів (школа, вуз)	55.0	6.5	10.8	39.0	0.4
старше покоління	61.5	5.8	9.6	34.4	0.4
радянська спадщина	62.6	7.4	13.2	27.4	0.4
інше	59.7	5.6	8.3	33.3	0.0

Більшість населення країни сприймає останню світову війну як Велику Вітчизняну, але вже третина громадян України називає її II світовою війною. Ця зміна в поглядах на війну відбувається, перш за все, під впливом навчально-освітніх програм навчальних закладів та українських засобів масової комунікації. Однозначно було зрозуміло, що на Сході й Півдні країни населення буде більше сприймати останню світову війну як Велику Вітчизняну, а на Заході буде більше тих, хто вважатиме її II світовою. Цікавим є факт, що практично немає різниці у ставленні до назви даної війни між молодшим поколінням і старшими віковими групами, за виключенням найстаршого покоління.

Що для Вас є 9 Травня?

Регіональний розподіл відповідей респондентів:

	день Перемоги над фашизмом	день пам'яті та скорботи за всіма загиблими	засіб тоталітарної пропаганди	вихідний день	інше
Вінницька і Черкаська області	54.8	62.0	0.6	1.2	0.6
Волинська і Рівненська області	57.3	44.5	0.9	5.5	0.0
Дніпропетровська область	88.5	29.5	0.0	15.3	0.0
Донецька	68.8	49.8	0.0	2.0	0.4
Закарпатська область	71.2	27.3	0.0	1.5	0.0
Житомирська і Київська області	54.1	41.4	2.5	1.3	1.3
Київ	72.6	12.6	7.4	5.9	1.5
Галичина	46.5	47.2	5.9	21.3	0.0
Крим	56.8	38.6	2.3	6.8	0.0
Кіровоградська і Полтавська області	68.6	30.4	0.0	2.0	1.0
Луганська область	68.2	31.1	0.0	1.5	0.0
Хмельницька область	80.3	19.7	0.0	0.0	0.0
Харківська	96.1	11.6	2.6	1.3	1.9
Чернігівська і Сумська області	64.6	39.2	0.0	3.1	0.0
Чернівецька область	54.5	45.5	9.1	18.2	0.0
Південь	66.0	39.9	0.6	4.7	0.3

Розподіл відповідей респондентів в залежності від віку:

	день Перемоги над фашизмом	день пам'яті та скорботи за всіма загиблими	засіб тоталітарної пропаганди	вихідний день	інше
до 30 років	61.1	38.3	1.5	8.0	0.9
30 39 років	65.0	36.8	2.9	7.9	0.5
40 49 років	66.4	40.2	0.8	5.8	0.5
50 59 років	65.8	36.7	2.1	6.7	0.2
60 років і більше	73.9	35.1	1.7	1.7	0.3

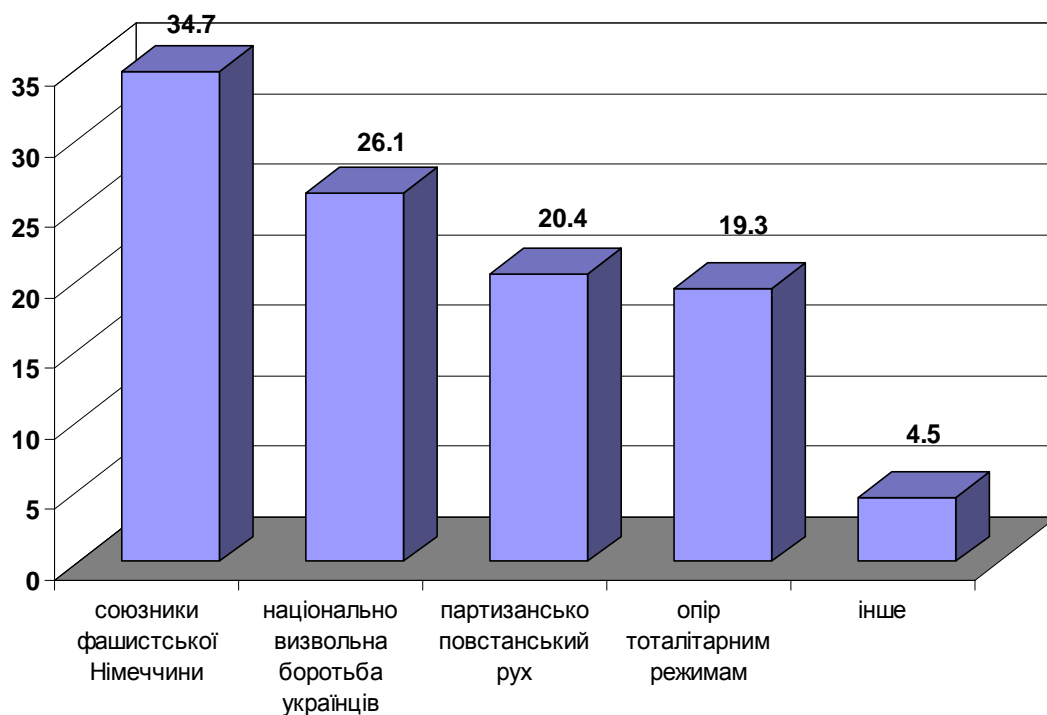
Розподіл відповідей респондентів в залежності від характеру зайнятості:

	день Перемоги над фашизмом	день пам'яті та скорботи за всіма загиблими	засіб тоталітарної пропаганди	вихідний день	інше
робітник	65.1	37.1	1.7	5.9	0.2
селянин	76.0	33.0	2.0	2.0	2.0
спеціаліст сільського господарства з вищою або середньою спеціальною освітою	54.4	50.9	3.5	1.8	0.0
спеціаліст технічного профілю з вищою або середньою спеціальною освітою	68.0	36.8	1.8	7.0	0.4
спеціаліст гуманітарного профілю з вищою або середньою спеціальною освітою	64.6	41.0	2.2	5.7	0.4
військовослужбовець, службовець СБУ, МВС	70.2	34.0	0.0	6.4	0.0
службовець на підприємстві, в установі	62.7	47.5	0.5	8.3	0.0
керівник (підприємства, установи, підрозділу)	59.5	43.0	3.8	12.7	0.0
підприємець	70.3	35.7	1.6	8.8	0.0
студент	58.1	45.2	2.2	5.4	1.1
домогосподарка	64.5	30.6	2.2	11.3	0.5
пенсіонер	72.0	34.3	1.7	1.7	0.5
безробітний	61.0	33.3	0.8	8.9	0.8
інше	79.2	25.0	4.2	0.0	4.2

Вплив джерел інформації на формування ставлення респондентів:

Що найбільше вплинуло і впливає на Ваше уявлення про II світову війну?	Що для Вас є 9 Травня?				
	день Перемоги над фашизмом	день пам'яті та скорботи за всіма загиблими	засіб тоталітарної пропаганди	вихідний день	інше
українські засоби масової комунікації (радіо, преса, телебачення, Інтернет)	61.5	45.9	3.0	9.1	0.4
російські засоби масової комунікації	74.4	38.0	1.6	4.7	1.2
програми навчально освітніх закладів (школа, вуз)	66.1	38.5	2.2	8.0	0.4
старше покоління	68.6	40.2	1.9	6.2	0.6
радянська спадщина	76.2	31.4	1.8	6.6	0.6
інше	68.1	37.5	2.8	4.2	2.8

Як Ви оцінюєте діяльність ОУН і УПА у II світовій війні?

Регіональний розподіл відповідей респондентів:

	національно визвольна боротьба українців	опір тоталітарним режимам	партизансько повстанський рух	союзники фашистської Німеччини	інше
Вінницька і Черкаська області	23.2	24.4	30.5	23.8	13.4
Волинська і Рівненська області	13.0	25.9	27.8	24.1	13.0
Дніпропетровська область	21.9	23.0	27.8	20.9	8.6
Донецька	8.3	6.3	7.1	77.1	1.2
Закарпатська область	37.9	21.2	28.8	12.1	0.0
Житомирська і Київська області	29.5	15.1	13.7	39.6	2.2
Київ	22.2	18.5	20.7	29.6	8.9
Галичина	60.7	47.6	20.6	2.4	0.4
Крим	13.0	13.7	32.1	42.0	0.0
Кіровоградська і Полтавська області	41.8	18.4	19.1	16.3	5.7
Луганська область	18.4	2.4	9.6	66.4	3.2
Хмельницька область	36.8	26.3	23.7	13.2	0.0
Харківська	18.4	7.9	15.1	71.1	12.5
Чернігівська і Сумська області	33.8	16.2	17.7	30.0	3.8
Чернівецька область	37.2	20.9	48.8	16.3	2.3
Південь	21.3	19.2	22.5	39.2	0.9

Розподіл відповідей респондентів в залежності від віку:

	національно визвольна боротьба українців	опір тоталітарним режимам	партизансько повстанський рух	союзники фашистської Німеччини	інше
до 30 років	32.1	21.5	22.7	26.7	3.6
30 39 років	27.1	19.1	25.6	30.5	3.8
40 49 років	28.2	21.8	20.4	32.8	5.7
50 59 років	23.3	17.5	21.1	43.5	3.6
60 років і більше	23.4	17.8	12.1	44.6	5.9

Розподіл відповідей респондентів в залежності від освіти:

	національно визвольна боротьба українців	опір тоталітарним режимам	партизансько повстанський рух	союзники фашистської Німеччини	інше
початкова	8.3	16.7	12.5	58.3	4.2
середня неповна	19.1	14.2	21.6	42.6	6.2
середня	24.1	19.5	21.4	35.0	5.1
середня спеціальна	28.8	21.8	22.3	33.9	3.6
незакінчена вища	35.1	19.1	23.4	27.7	4.3
вища	30.0	17.4	14.0	37.5	4.8

Розподіл відповідей респондентів в залежності від характеру зайнятості:

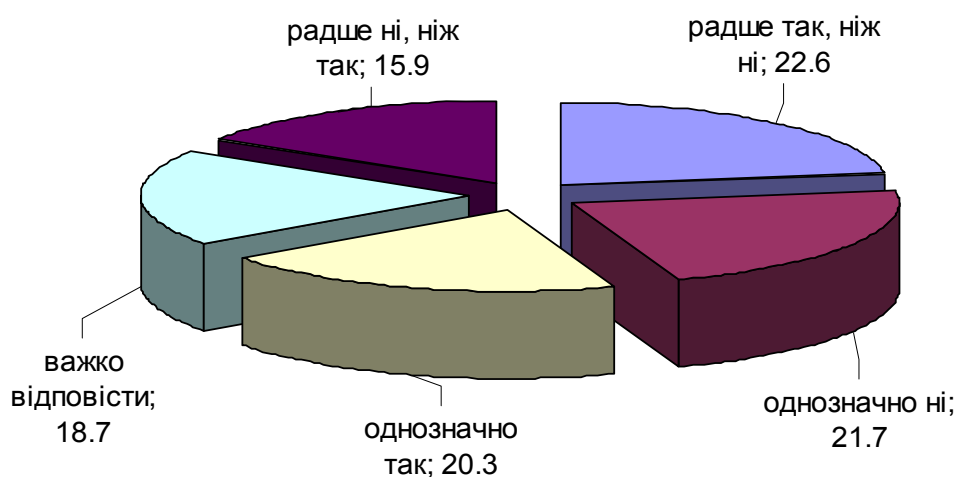
	національно визвольна боротьба українців	опір тоталітарним режимам	партизансько повстанський рух	союзники фашистської Німеччини	інше
робітник	26.5	19.4	21.4	33.6	4.6
селянин	18.2	13.1	24.2	40.4	4.0
спеціаліст сільського господарства з вищою або середньою спеціальною освітою	26.8	17.9	32.1	32.1	7.1
спеціаліст технічного профілю з вищою або середньою спеціальною освітою	26.9	18.5	23.8	38.3	4.4
спеціаліст гуманітарного профілю з вищою або середньою спеціальною освітою	29.9	20.8	19.5	36.4	4.3
військовослужбовець, службовець СБУ, МВС	25.0	20.8	20.8	29.2	6.3
службовець на підприємстві, в установі	21.5	17.6	29.8	31.7	3.4
керівник (підприємства, установи, підрозділу)	24.1	26.6	24.1	29.1	1.3
підприємець	36.1	24.6	15.8	31.7	6.6
студент	34.7	24.2	17.9	28.4	3.2
домогосподарка	26.6	26.6	22.3	29.3	4.3
пенсіонер	22.6	14.8	15.6	46.0	5.1
безробітний	31.5	20.5	18.9	28.3	4.7
інше	24.0	24.0	20.0	40.0	4.0

Вплив джерел інформації на формування ставлення респондентів:

Що найбільше вплинуло і впливає на Ваше уявлення про II світову війну?	Як Ви оцінюєте діяльність ОУН і УПА у II світовій війні?				
	національно визвольна боротьба українців	опір тоталітарним режимам	партизансько повстанський рух	союзники фашистської Німеччини	інше
українські засоби масової комунікації (радіо, преса, телебачення, Інтернет)	37.3	25.0	23.1	25.2	3.2
російські засоби масової комунікації	12.1	11.7	18.7	60.7	1.9
програми навчально освітніх закладів (школа, вуз)	32.3	27.5	20.1	27.8	4.5
старше покоління	25.0	20.9	19.5	41.2	5.1
радянська спадщина	23.2	18.8	20.7	44.1	4.6
інше	26.0	20.5	5.5	46.6	13.7

Як бачимо з даних дослідження за роки незалежності України разуче змінилося ставлення населення країни до діяльності ОУН і УПА у II світовій війні. Тільки десь третини жителів країни вважають їх посібниками фашистської Німеччини, а всі інші позитивно оцінюють їх діяльність. Причому односторонньо негативно оцінюють діяльність ОУН і УПА тільки в трьох східних областях України – Донецькій, Луганській та Харківській. Це й не дивно, адже якраз в даних областях найбільший вплив російських засобів масової комунікації, які однозначно негативно висвітлюють діяльність ОУН і УПА в останній світовій війні. Так, 60,7% опитаних респондентів, на уяву яких про II світову війну найбільше вплинули російські засоби масової комунікації, вважають що ОУН і УПА були посібниками фашистської Німеччини. Спостерігаються вікові відмінності в сприйнятті діяльності ОУН і УПА у II світовій війні. Чим молодше покоління, тим менше серед них тих, хто вважає ОУН і УПА посібниками фашистської Німеччини.

Чи потрібно визнати вояків УПА воюючою стороною?

Регіональний розподіл відповідей респондентів:

	однозначно так	радіше так, ніж ні	радіше ні, ніж так	однозначно ні	важко відповісти
Вінницька і Черкаська області	18.7	20.5	6.0	21.7	33.1
Волинська і Рівненська області	8.3	24.1	14.8	25.0	27.8
Дніпропетровська область	12.6	25.1	25.7	32.2	4.4
Донецька	4.0	11.9	30.0	44.7	9.5
Закарпатська область	32.3	33.9	8.1	6.5	19.4
Житомирська і Київська області	10.8	21.7	17.2	17.2	33.1
Київ	19.3	16.3	25.9	14.8	23.7
Галичина	56.6	32.7	2.4	2.0	6.4
Крим	16.7	27.3	14.4	16.7	25.0
Кіровоградська і Полтавська області	33.8	27.7	5.4	8.1	25.0
Луганська область	24.2	12.9	11.4	31.1	20.5
Хмельницька область	14.5	51.3	17.1	14.5	2.6
Харківська	24.7	24.7	11.0	24.7	14.9
Чернігівська і Сумська області	29.2	10.8	9.2	18.5	32.3
Чернівецька область	4.8	40.5	28.6	14.3	11.9
Південь	10.0	19.2	23.0	28.0	19.8

Розподіл відповідей респондентів в залежності від віку:

	однозначно так	радіше так, ніж ні	радіше ні, ніж так	однозначно ні	важко відповісти
до 30 років	19.6	26.7	15.1	13.1	25.5
30-39 років	19.7	24.5	17.9	16.7	21.3
40-49 років	20.6	24.2	16.2	20.6	18.5
50-59 років	21.5	20.5	16.4	25.4	16.2
60 років і більше	20.7	17.3	12.8	36.3	12.8

Розподіл відповідей респондентів в залежності від освіти:

	однозначно так	радіше так, ніж ні	радіше ні, ніж так	однозначно ні	важко відповісти
початкова	26.9	15.4	7.7	30.8	19.2
середня неповна	14.5	23.0	18.8	33.3	10.3
середня	18.6	21.3	16.1	22.6	21.4
середня спеціальна	21.5	24.8	16.5	18.7	18.5
незакінчена вища	16.8	23.2	17.9	20.0	22.1
вища	26.7	20.2	13.7	24.0	15.4

Розподіл відповідей респондентів в залежності від характеру зайнятості:

	однозначно так	радше так, ніж ні	радше ні, ніж так	однозначно ні	важко відповісти
робітник	19.7	21.9	18.5	20.0	20.0
селянин	13.7	30.4	14.7	25.5	15.7
спеціаліст сільського господарства з вищою або середньою спеціальною освітою	27.6	29.3	12.1	17.2	13.8
спеціаліст технічного профілю з вищою або середньою спеціальною освітою	19.0	27.2	17.2	15.9	20.7
спеціаліст гуманітарного профілю з вищою або середньою спеціальною освітою	23.3	24.1	14.2	21.1	17.2
військовослужбовець, службовець СБУ, МВС	20.8	22.9	12.5	31.3	12.5
службовець на підприємстві, в установі	15.9	23.2	18.4	17.9	24.6
керівник (підприємства, установи, підрозділу)	26.6	15.2	20.3	31.6	6.3
підприємець	22.9	24.5	18.1	18.6	16.0
студент	24.2	29.5	15.8	17.9	12.6
домогосподарка	19.0	25.0	16.8	13.6	25.5
пенсіонер	19.0	16.6	12.5	35.9	15.9
безробітний	28.7	20.2	12.4	10.9	27.9
інше	16.7	12.5	25.0	20.8	25.0

Вплив джерел інформації на формування ставлення респондентів:

Що найбільше вплинуло і впливає на Ваше уявлення про II світову війну?	Чи потрібно визнати вояків УПА воюючою стороною?				
	однозначно так	радше так, ніж ні	радше ні, ніж так	однозначно ні	важко відповісти
українські засоби масової комунікації (радіо, преса, телебачення, Інтернет)	27.2	26.5	15.2	17.3	13.8
російські засоби масової комунікації	11.6	15.4	23.9	37.1	12.0
програми навчально освітніх закладів (школа, вуз)	21.8	28.0	17.3	13.6	19.2
старше покоління	20.8	19.6	15.1	24.4	20.1
радянська спадщина	19.2	22.5	16.3	29.8	12.2
інше	23.0	12.2	12.2	33.8	18.9

Як бачимо більшість опитаних респондентів, які дали змістовну відповідь на дане запитання (42,9%) вважають, що потрібно признати вояків УПА воюючою стороною. Знову більш негативно ставляться до вирішення цієї проблеми ті, на кого впливають російські засоби масової комунікації.

Що найбільше вплинуло і впливає на Ваше уявлення про II світову війну?

Регіональний розподіл відповідей респондентів:

Регіон	українські засоби масової комунікації (радіо, преса, телебачення, Інтернет)	російські засоби масової комунікації	програми навчально освітніх закладів (школа, вуз)	старше покоління	радянська спадщина	інше
Вінницька і Черкаська області	15.9	1.2	33.5	65.2	25.0	3.7
Волинська і Рівненська області	26.4	12.7	20.0	37.3	22.7	3.6
Дніпропетровська область	21.1	16.2	30.8	39.5	49.2	0.0
Донецька	29.5	23.1	21.5	57.0	12.7	2.0
Закарпатська область	27.7	0.0	23.1	33.8	15.4	0.0
Житомирська і Київська області	23.4	9.1	26.6	46.8	8.4	9.1
Київ	13.2	2.3	33.3	45.7	1.6	3.9
Галичина	31.5	2.0	47.6	66.5	18.9	3.5
Крим	7.6	21.2	36.4	31.1	31.8	0.0
Кіровоградська і Полтавська області	22.7	10.2	10.2	39.8	15.9	3.4
Луганська область	6.1	6.8	28.0	50.0	20.5	0.8
Хмельницька область	42.9	0.0	31.2	29.9	14.3	1.3
Харківська	23.4	23.4	17.5	65.6	37.0	9.7
Чернігівська і Сумська області	16.2	6.2	24.6	45.4	13.8	5.4
Чернівецька область	53.7	7.3	61.0	48.8	12.2	2.4
Південь	30.2	12.1	24.9	31.4	15.1	0.9

Розподіл відповідей респондентів в залежності від статі:

	українські засоби масової комунікації (радіо, преса, телебачення, Інтернет)	російські засоби масової комунікації	програми навчально освітніх закладів (школа, вуз)	старше покоління	радянська спадщина	інше
чоловік	23.8	12.0	26.8	45.9	21.2	3.9
жінка	23.4	9.9	30.7	48.4	19.3	2.4

Розподіл відповідей респондентів в залежності від віку:

	українські засоби масової комунікації (радіо, преса, телебачення, Інтернет)	російські засоби масової комунікації	програми навчально освітніх закладів (школа, вуз)	старше покоління	радянська спадщина	інше
до 30 років	27.1	10.0	38.0	44.5	6.9	3.1
30 39 років	26.5	10.9	31.6	48.4	14.1	2.6
40 49 років	24.2	10.7	31.9	49.9	20.2	2.1
50 59 років	24.0	11.0	24.6	45.8	25.0	1.9
60 років і більше	15.2	11.7	16.9	44.4	36.1	7.4

Розподіл відповідей респондентів в залежності від освіти:

	українські засоби масової комунікації (радіо, преса, телебачення, Інтернет)	російські засоби масової комунікації	програми навчально освітніх закладів (школа, вуз)	старше покоління	радянська спадщина	інше
початкова	24.0	12.0	12.0	24.0	44.0	4.0
середня неповна	29.8	8.1	19.3	37.3	31.1	5.0
середня	23.6	10.8	26.6	49.6	20.7	2.1
середня спеціальна	23.8	12.0	32.1	46.7	18.7	3.4
незакінчена вища	21.1	7.4	44.2	46.3	7.4	1.1
вища	20.8	9.7	25.7	52.4	18.8	3.8

Розподіл відповідей респондентів в залежності від характеру зайнятості:

	українські засоби масової комунікації (радіо, преса, телебачення, Інтернет)	російські засоби масової комунікації	програми навчально освітніх закладів (школа, вуз)	старше покоління	радянська спадщина	інше
робітник	23.3	9.5	29.5	47.7	17.4	2.6
селянин	20.0	13.0	27.0	39.0	22.0	0.0
спеціаліст сільського господарства з вищою або середньою спеціальною освітою	28.1	8.8	22.8	42.1	17.5	5.3
спеціаліст технічного профілю з вищою або середньою спеціальною освітою	22.4	10.8	34.5	51.6	17.9	2.7
спеціаліст гуманітарного профілю з вищою або середньою спеціальною освітою	28.6	11.9	30.4	57.3	17.2	4.4
військовослужбовець, службовець СБУ, МВС	18.8	12.5	37.5	43.8	10.4	2.1
службовець на підприємстві, в установі	20.1	11.3	30.9	51.0	18.1	2.0
керівник (підприємства, установи, підрозділу)	21.8	26.9	23.1	46.2	33.3	3.8
підприємець	25.7	11.2	34.1	43.0	19.0	3.4
студент	37.4	9.9	35.2	49.5	2.2	2.2
домогосподарка	34.2	7.1	35.3	45.7	17.4	1.1
пенсіонер	18.3	10.6	17.0	42.2	34.1	5.7
безробітний	20.0	6.7	31.7	45.8	13.3	1.7
інше	12.5	16.7	20.8	75.0	20.8	0.0

Те, що найбільший вплив на уяву про II світову війну в населення країни здійснює старше покоління підкреслює наявність певних радянських стереотипів у підході до оцінки останньої світової війни.

Як Ви оцінюєте роль Й.Сталіна у II світовій війні?

Розподіл відповідей респондентів в залежності від віку:

Вік	він спровокував II світову війну	він переможець над фашистською Німеччиною	він добився перемоги у війні шляхом величезної крові свого народу	він використав війну задля зміцнення влади і поширення тоталітарного режиму в Європі	він знищував національно визвольний рух в Україні	інше
до 30 років	12.7	25.3	48.8	14.5	11.7	1.5
30-39 років	13.2	25.8	52.3	15.1	8.5	0.7
40-49 років	10.7	27.6	55.9	15.6	10.8	0.6
50-59 років	8.3	31.6	52.0	14.7	8.1	1.1
60 років і більше	11.5	41.2	45.9	14.0	8.7	0.0

Регіональний розподіл відповідей респондентів:

	він спровокував II світову війну	він переможець над фашистською Німеччиною	він добився перемоги у війні шляхом величезної крові свого народу	він використав війну задля зміцнення влади і поширення тоталітарного режиму в Європі	він знищував національно визвольний рух в Україні	інше
Вінницька і Черкаська області	26.7	24.2	61.8	25.5	20.6	1.2
Волинська і Рівненська області	6.4	35.5	50.0	14.5	4.5	1.8
Дніпропетровська область	15.5	46.5	34.2	12.8	7.0	0.0
Донецька	5.1	52.2	39.9	5.9	3.6	0.4
Закарпатська область	7.6	18.2	54.5	9.1	10.6	0.0
Житомирська і Київська області	15.6	26.6	50.0	7.1	1.3	0.6
Київ	9.2	31.3	36.6	6.9	13.0	3.1
Галичина	10.6	8.3	69.3	39.4	37.0	0.4
Крим	9.9	36.6	31.3	18.3	3.8	0.0
Кіровоградська і Полтавська області	15.3	13.9	55.5	16.1	1.5	0.7
Луганська область	7.7	40.8	40.8	10.0	0.8	0.0
Хмельницька область	7.8	19.5	54.5	11.7	6.5	0.0
Харківська	3.9	24.5	85.8	12.9	7.1	1.3
Чернігівська і Сумська області	13.1	24.6	55.4	10.0	7.7	3.1
Чернівецька область	7.0	20.9	60.5	18.6	25.6	0.0
Південь	10.4	30.5	51.8	10.9	2.1	0.3

Розподіл відповідей респондентів в залежності від освіти:

	він спровокував II світову війну	він переможець над фашистською Німеччиною	він добився перемоги у війні шляхом величезної крові свого народу	він використав війну задля зміцнення влади і поширення тоталітарного режиму в Європі	він знищував національно визвольний рух в Україні	інше
початкова	8.3	58.3	41.7	4.2	0.0	0.0
середня неповна	12.3	44.8	42.3	9.2	5.5	0.0
середня	11.8	31.7	48.2	14.6	9.4	0.6
середня спеціальна	10.6	26.3	55.5	16.9	11.4	0.5
незакінчена вища	15.8	14.7	52.6	15.8	11.6	3.2
вища	7.9	29.2	56.0	13.7	6.2	2.1

Розподіл відповідей респондентів в залежності від характеру зайнятості:

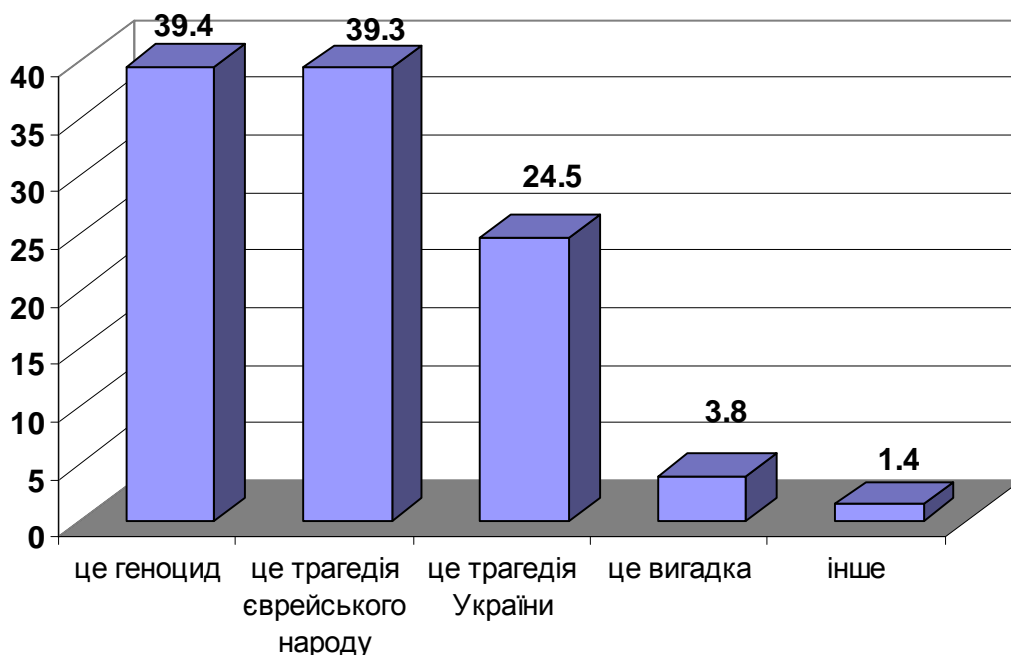
	він спровокував II світову війну	він переможець над фашистською Німеччиною	він добився перемоги у війні шляхом величезної крові свого народу	він використав війну задля зміцнення влади і поширення тоталітарного режиму в Європі	він знищував національно визвольний рух в Україні	інше
робітник	10.6	29.2	50.3	15.1	8.6	0.4
селянин	5.1	42.9	52.0	8.2	3.1	0.0
спеціаліст сільського господарства з вищою або середньою спеціальною освітою	12.1	22.4	51.7	19.0	6.9	0.0
спеціаліст технічного профілю з вищою або середньою спеціальною освітою	9.6	20.2	62.3	17.5	8.3	1.8
спеціаліст гуманітарного профілю з вищою або середньою спеціальною освітою	7.5	30.7	59.2	16.2	12.3	0.4
військовослужбовець, службовець СБУ, МВС	10.0	36.0	48.0	16.0	8.0	0.0
службовець на підприємстві, в установі	13.5	31.3	45.2	16.3	8.7	1.4
керівник (підприємства, установи, підрозділу)	10.1	29.1	50.6	19.0	11.4	1.3
підприємець	9.6	21.9	56.7	17.1	11.2	1.6
студент	13.7	22.1	53.7	13.7	15.8	2.1
домогосподарка	11.7	25.0	52.7	16.5	13.3	0.0
пенсіонер	9.6	41.9	44.6	12.0	8.4	0.5
безробітний	23.1	21.5	49.2	13.1	6.9	0.8
інше	24.0	20.0	68.0	8.0	8.0	0.0

Вплив джерел інформації на формування ставлення респондентів:

Що найбільше вплинуло і впливає на Ваше уявлення про II світову війну?	Як Ви оцінюєте роль Й.Сталіна у II світовій війні?					
	він спровокував II світову війну	він переможець над фашистською Німеччиною	він добився перемоги у війні шляхом величезної крові свого народу	він використав війну задля зміцнення влади і поширення тоталітарного режиму в Європі	він знищував національно визвольний рух в Україні	інше
українські засоби масової комунікації (радіо, преса, телебачення, Інтернет)	14.9	25.8	51.5	19.9	17.2	0.2
російські засоби масової комунікації	5.8	42.0	46.7	9.3	3.9	0.8
програми навчально освітніх закладів (школа, вуз)	8.4	24.6	60.8	18.8	13.0	0.3
старше покоління	9.5	31.7	57.5	16.4	12.1	0.8
радянська спадщина	12.5	38.0	50.9	14.4	9.2	1.0
інше	5.6	31.9	58.3	13.9	5.6	4.2

Безумовно тривожним є факт, що близько третини населення країни позитивно оцінює роль Й.Сталіна у II світовій війні. Це відбувається і під впливом старшого покоління, і під впливом російських ЗМК, де йде пряме обілення діяльності, особливо в останній війні, цього одіозного політичного діяча. Знов у спостерігаються регіональні й вікові відмінності в оцінках. Більш негативно оцінюють діяльність Й.Сталіна на Заході країни й молодші покоління, більш позитивно на Сході й Півдні й старші покоління.

Що для Вас Голокост?

Регіональний розподіл відповідей респондентів:

	це геноцид	це трагедія України	це трагедія єврейського народу	це вигадка	інше
Вінницька і Черкаська області	40.4	42.8	30.1	1.8	4.2
Волинська і Рівненська області	59.6	15.6	42.2	1.8	1.8
Дніпропетровська область	27.7	17.4	39.7	15.8	1.1
Донецька	34.8	12.6	62.1	4.0	0.8
Закарпатська область	44.6	7.7	46.2	0.0	1.5
Житомирська і Київська області	35.1	24.5	34.4	2.0	4.0
Київ	34.4	22.9	40.5	0.0	2.3
Галичина	59.8	50.0	26.0	2.0	0.8
Крим	30.5	22.9	45.0	1.5	0.0
Кіровоградська і Полтавська області	50.4	32.1	20.6	0.8	0.0
Луганська область	40.6	8.6	52.3	3.9	3.1
Хмельницька область	48.1	22.1	29.9	0.0	0.0
Харківська	18.2	14.2	62.8	9.5	2.7
Чернігівська і Сумська області	27.1	51.9	19.4	4.7	1.6
Чернівецька область	65.1	16.3	37.2	7.0	0.0
Південь	43.7	19.2	42.5	3.6	0.3

Розподіл відповідей респондентів в залежності від віку:

	це геноцид	це трагедія України	це трагедія єврейського народу	це вигадка	інше
до 30 років	45.7	22.1	33.4	5.7	1.8
30-39 років	38.0	27.5	41.0	3.8	0.7
40-49 років	41.9	26.1	39.2	4.3	0.9
50-59 років	37.5	23.9	43.8	3.4	1.9
60 років і більше	39.3	23.8	42.7	2.6	2.9

Вплив джерел інформації на формування ставлення респондентів:

Що найбільше вплинуло і впливає на Ваше уявлення про II світову війну?	Що для Вас Голокост?				
	це геноцид	це трагедія України	це трагедія єврейського народу	це вигадка	інше
українські засоби масової комунікації (радіо, преса, телебачення, Інтернет)	42.2	29.8	43.7	3.0	1.2
російські засоби масової комунікації	34.5	13.6	48.4	4.3	2.3
програми навчально-освітніх закладів (школа, вуз)	43.4	28.3	38.5	4.1	2.0
старше покоління	40.4	26.2	45.5	4.1	1.8
радянська спадщина	42.2	24.1	41.4	4.4	2.1
інше	31.4	20.0	47.1	4.3	8.6

Розподіл відповідей респондентів в залежності від характеру зайнятості:

	це геноцид	це трагедія України	це трагедія єврейського народу	це вигадка	інше
робітник	40.7	25.9	37.4	4.6	0.9
селянин	37.3	24.5	44.1	2.9	1.0
спеціаліст сільського господарства з вищою або середньою спеціальною освітою	54.4	12.3	35.1	1.8	1.8
спеціаліст технічного профілю з вищою або середньою спеціальною освітою	37.6	18.6	47.3	4.9	0.9
спеціаліст гуманітарного профілю з вищою або середньою спеціальною освітою	41.2	28.1	43.0	1.3	1.8
військовослужбовець, службовець СБУ, МВС	36.0	34.0	32.0	2.0	2.0
службовець на підприємстві, в установі	41.5	26.3	39.0	2.9	0.5
керівник (підприємства, установи, підрозділу)	40.5	20.3	43.0	7.6	1.3
підприємець	46.7	25.5	35.9	4.9	0.5
студент	49.0	20.8	35.4	4.2	3.1
домогосподарка	42.8	25.7	41.7	5.3	0.5
пенсіонер	36.3	25.4	42.7	2.2	3.0
безробітний	33.8	28.5	35.4	6.2	1.5
інше	29.2	45.8	33.3	12.5	8.3

Висновки.

1. Спостерігаються значні зміни у поглядах населення України на II світову війну, але ще зберігається багато радянських стереотипів у її сприйнятті, особливо на Сході й Півдні країни.
2. Явно змінюється ставлення населення країни до діяльності ОУН і УПА – з однозначно негативного в минулому до позитивного сьогодні.
3. Слід підвищити рівень просвітницької діяльності з питання оцінки останньої світової війни українських засобів масової комунікації й навчальних закладів, так як основний вплив на уявлення населення щодо цієї війни здійснює старше покоління обтяжене традиціями радянської історіографії.
4. Посилену увагу необхідно звернути на просвітницьку діяльність щодо оцінок II світової війни на Сході й Півдні країни, особливо в Донецькій області, де найбільш живучі радянські уявлення про дану війну.
5. Позитивним є практично однакова оцінка населенням країни Голокосту як великої трагедії.